DOMSTOLENS DOM
AF 14. OKTOBER 1976 [1]

LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG mod Eurocontrol (anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Oberlandesgericht, Düsseldorf)

Sag 29/76

Sammendrag

1. *Konvention af 27. september 1968 — anvendelsesområde — borgerlige sager, herunder handelssager — fortolkning*
   (Konvention af 27. september 1968, artikel 1)

2. *Konvention af 27. september 1968 — anvendelsesområde — tvist mellem en offentlig myndighed og en privat — udøvelse af offentligretlige beføjelser — afgørelse — udelukkelse*
   (Konvention af 27. september 1968, artikel 1)

1. Ved anvendelsen af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, navnlig konventionens afsnit III, er det ikke retsreglerne i nogen af de berørte stater, der er bestemmende for fortolkningen af begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager«, men konventionens mål og opbygning samt de almindelige principper, som kan udledes af de nationale retssystemer under et.
2. Selv om visse afgørelser i tvister mellem en offentlig myndighed og en privat kan falde ind under konventionens anvendelsesområde, forholder det sig anderledes, når den offentlige myndighed udøver offentligretlige beføjelser. Dette er tilfældet, når der i en tvist er tale om opkrævning af afgifter, som en privat skal erlægge til et nationalt eller internationalt offentligt organ for benyttelse af dette organs anlæg og tjenesteydelser, navnlig når denne benyttelse er tvungen og den eneste tilladte. Dette gælder så meget desto mere, når afgiftssatser, beregnings- og opkrævningsmåde fastsættes ensidigt over for forbrugerne.

I sag 29/76

angående en anmodning, som af Oberlandesgericht Düsseldorf er indgivet til Domstolen i henhold til artikel 1 i protokol af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes

1 — Processprog: Tysk.

kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, for i den sag, der verserer for nævnte ret mellem

LTU LUFTTRANSPORTUNTERNEHMEN GMBH & Co. KG, Düsseldorf

og

ORGANISATION EUROPÉNNE POUR LA SÉCURITÉ DE LA NAVIGATION AÉRIENNE — EUROCONTROL, Bruxelles,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager« i artikel 1, stk. 1 i konventionen af 27. september 1968

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten H. Kutscher, afdelingsformændene A. M. Donner og P. Pescatore, dommerne J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart og A. O'Keeffe,

generaladvokat: G. Reischl
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

De faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de indlæg, der er indgivet i medfør af artikel 5 i protokollen af 3. juni 1971, kan sammenfattes således:

I — De faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne

Tvisten i hovedsagen vedrører trafikafgifter, som Organisation européenne pour la sécurité de la navigation aérienne (herefter benævnt Eurocontrol) opkræver af luftfartøjsejere for benyttelse af de ydelser som luftsikkerhedstjenesten stiller til rådighed.

For et afgiftsbeløb på 42 756,01 US $ anlagde Eurocontrol i september 1972 ved Tribunal de commerce (handelsretten), Bruxelles, en sag mod firma Lufttransportunternehmen GmbH & Co.

KG (herefter benævnt LTU), hvor Eurocontrol påberåbte sig en værnetingsbestemmelse til fordel for de belgiske retter, som fandtes i organisationens egen »conditions de paiement des redevances dues par les utilisateurs« (betalingsbetingelser for afgifter, som brugerne skal betale). Under nævnte sag har LTU bestridt den pågældende rets stedlige og saglige kompetence og har navnlig gjort gældende, at de opkrævede afgifter er offentligretlige. I sin kendelse af 7. marts 1974 har Tribunal de commerce i Bruxelles forkastet denne argumentation; den har udtalt, at den er saglig kompetent, fordi betalingen af de omtvistede afgifter ifølge retten skyldes en handling fra sagsøgtes side, som måtte antages at være af handelsmæssig karakter, og LTU er herefter blevet dømt til at betale 42 756,01 US $ med tillæg af renter.

Denne kendelse blev den 24. juni 1974 på begæring af den offentlige anklager i Bruxelles forkyndt for LTU, og en forkyndelsesattest blev udstedt af den kompetente embedsmand ved Amtsgericht Düsseldorf den 26. juni 1974.

Ved dom af 16. december 1974 afviste Cour d'Appel i Bruxelles den appel, som LTU havde indgivet, under henvisning til, at de foreskrevne frister ikke var overholdt. En kassationsappel mod denne dom gav ikke noget resultat.

Ved kendelse af 13. august 1974 havde Landgericht Düsseldorf givet Eurocontrol medhold i organisationens påstand om, at der skulle ske tvangsfuldbyrdelse, og retten statuerede, at der skulle udstedes en fuldbyrdelsesattest i medfør af konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (herefter benævnt konventionen). LTU appellerede denne afgørelse, men før der blev truffet afgørelse om appellen, blev den forkyndelsesattest, som Amtsgericht havde udstedt, annulleret ved kendelse af 5. februar 1975, fordi attesten fejlagtigt angav, at det var en stævning, der var blevet forkyndt.

Ankeinstansen (Oberlandesgericht Düsseldorf) annullerede herefter afgørelsen fra Landgericht ved kendelse af 24. marts 1975 og afviste begæringen om tvangsfuldbyrdelse med den begrundelse, at sagsøger ikke havde kunnet fremlægge et dokument, hvoraf det fremgik, at den belgiske dom var blevet forkyndt.

Eurocontrol appellerede til Bundesgerichtshof, der ved kendelse af 26. november 1975 annullerede afgørelsen fra Oberlandesgericht Düsseldorf og hjemviste sagen til denne ret med henblik på en ny afgørelse.

Ved kendelse af 16. februar 1976 har 19. civile afdeling i Oberlandesgericht Düsseldorf udsat sagen og har i henhold til artikel 2, nr. 3 og artikel 3, pkt. 2, i protokollen af 3. juni 1971 vedrørende fortolkningen af konventionen af 27. september 1968 anmodet De europæiske Fællesskabers Domstol om at træffe en præjudiciel afgørelse af spørgsmålet: »om det for fortolkningen af begrebet 'borgerlige sager, herunder handelssager' i artikel 1, stk. 1 i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, er retsreglerne i den stat, i hvilken sagen er afgjort (her Belgien), eller retsreglerne i den stat, i hvilken fuldbyrdelsesklausulen skal meddeles, der er bestemmende«.

Forelæggelseskendelsen fra Oberlandesgericht Düsseldorf er blevet registreret på Domstolens justitskontor den 18. marts 1976.

I henhold til artikel 5 i protokollen af 3. juni 1971 samt artikel 20 i Protokol vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af LTU, repræsenteret af advokat Günter B. Krause-Ablass, Hamburg, af Eurocontrol, repræsenteret, af advokat Hans Achtnich, Stuttgart, af regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland, repræsenteret af Erich Bülow, som befuldmægtiget, af regeringen for Den italienske Republik, repræsenteret af dens ambassadør Adolfo

Maresca, bistået af advokat Arturo Marzano, Avvocato dello Stato, og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af dens juridiske rådgiver Peter Karpenstein.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Skriftlige indlæg for Domstolen

LTU hævder, at man ved fortolkningen af begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager« i konventionens artikel 1, stk. 1 må benytte gældende ret i fuldbyrdelsesstaten. Konventionen, der som traktat hører under folkeretten, bør i tvivlstilfælde i medfør af det folkeretlige suverænitetsprincip fortolkes snævert, således at den krænker de kontraherende staters suverænitet mindst muligt.

Det afgørende grundlag for fortolkningen er ifølge firmaet den aftaleret, som konventionen skaber. Da artikel 1, stk. 1 ikke indeholder nogen angivelse af, hvorledes det omtvistede begreb skal fortolkes, henviser denne bestemmelse følgelig til den fortolkning, som burde finde sted i henhold til national ret. Svaret på spørgsmålet om, hvilken national ret der skal være afgørende, må på grundlag af folkeretten søges i den ret, som konventionen skaber. Fuldbyrdelse på et fremmed territorium udgør et indgreb i fuldbyrdelsesstatens suverænitet, hvorfor beføjelsen til at definere det pågældende begreb — så længe der ikke findes en utvetydig definition i selve konventionen — kun kan høre ind under national ret i fuldbyrdelsesstaten.

Fuldbyrdelse i en sag, der henhører under offentlig ret, udgør desuden et særligt indgreb i fuldbyrdelsesstatens suverænitet, og i offentligretlige sager er fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser i princippet ulovlig. Denne betragtning gør det i sig selv berettiget, at fuldbyrdelsesstaten er enekompetent til at foretage den afgrænsning, der er nødvendig efter konventionen.

Eurocontrol bemærker først, at det er tvivlsomt, om sagen kan antages til realitetsbehandling.

Ifølge protokollens artikel 3, stk. 2 og artikel 2, pkt. 3 kan en forelæggelse behandles »i de i konventionens artikel 37 anførte tilfælde«. Denne artikel omhandler det tilfælde, hvor debitor ved Oberlandesgericht anfægter den afgørelse, der har godkendt tvangsfuldbyrdelse. Den i denne bestemmelse omhandlede kontradiktoriske procedure er imidlertid afsluttet ved Oberlandesgericht's dom af 24. marts 1975.

Bundesgerichtshof har derefter i sin kendelse af 26. november 1975, behandlet spørgsmålet om en eventuel forelæggelse, og retten har fundet, at en præjudiciel forelæggelse for Domstolen ikke var nødvendig. Sagen blev udelukkende sendt tilbage til Oberlandesgericht, fordi denne ret endnu manglede at tage stilling til, om afgørelsen fra Tribunal de commerce i Bruxelles i mellemtiden havde fået retskraft. Den sag, der for tiden verserer for Oberlandesgericht, udgør altså ikke en kontradiktorisk procedure i henhold til konventionens artikel 37. Det spørgsmål, der er stillet i forelæggelseskendelsen, har i øvrigt ingen betydning for det eneste spørgsmål, som endnu står tilbage at løse.

Dette resultat er også objektivt velbegrundet. Bundesgerichtshof har udtrykkeligt undersøgt spørgsmålet om en eventuel forelæggelse, og har udtalt sig herom. Dette aspekt adskiller den foreliggende sag fra sag 166/73, Rheinmühlen-Düsseldorf mod Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide (Domstolens dom af 16. januar 1974, Sml. 1974, s. 33), hvor spørgsmålet om en eventuel forelæggelse overhovedet ikke blev stillet. I den nævnte sag gik Bundesgerichtshof nemlig ud fra, at den skulle anvende tysk ret, og den beskæfti-

gede sig derfor absolut ikke med spørgsmålet om en eventuel forelæggelse.

I nærværende sag har Bundesgerichtshof derimod truffet afgørelse på grundlag af fællesskabsretten, og i dette tilfælde konventionen. Den har udtrykkeligt udtalt, at den ikke havde nogen forpligtelse til at forelægge sagen, og denne afgørelse binder Oberlandesgericht. Enhver anden løsning ville betyde en urimelig forsinkelse af exigibilitetsproceduren, som netop skal forløbe hurtigt.

For så vidt angår det rejste spørgsmål, hævder Eurocontrol, at Bundesgerichtshof med rette har fundet, at man ved fortolkningen af begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager« i konventionens artikel 1 udelukkende skal holde sig til gældende ret i domsstaten. Bundesgerichtshof har korrekt og i overensstemmelse med teorien udtalt, at den bedømmelse, som domsstatens retter giver, binder fuldbyrdelsesstaten.

Også Oberlandesgericht München og Oberlandesgericht Frankfurt har i to parallelle sager udtalt sig i denne retning, og denne opfattelse er den eneste, der gør det muligt at sikre en videst mulig anvendelse af konventionen. Oberlandesgericht München har herom udtrykkeligt bemærket, at en modsat opfattelse ville føre til, at den retsundergivne blev placeret »mellem to stole«. Betingelsen i konventionens artikel 1, stk. 1 for at give tilladelse til tvangsfuldbyrdelse af en afgørelse, afsagt i en anden kontraherende stat, er i det mindste opfyldt i de tilfælde, hvor parterne er ligestillede, selv når kun en af de to stater bedømmer sagen som henhørende under begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager«.

Denne opfattelse svarer for øvrigt til opfattelsen hos flertallet af tyske forfattere. I øvrigt udtaler rapporten fra ekspertkomiteen (gengivet hos Zöller, ZPO 11. udgave, s. 1380 ff.) navnlig om konventionens artikel 1, stk. 1, at udtrykket »borgerlige sager, herunder handelssager« skal fortolkes vidt. Af disse grunde er der her ikke plads for at anvende reglen om, at folkeretlige aftaler, som begrænser en stats suveræne beføjelser, i tvivlstilfælde skal fortolkes restriktivt.

Tribunal de commerce i Bruxelles har antages, at denne ret er saglig kompetent, og den har udtalt, at sagen er en handelssag i henhold til belgisk ret. Denne bedømmelse af sagens art binder de tyske retter i sagen om tilladelse til tvangsfuldbyrdelse (konventionens artikel 34, stk. 3; Grunsky JZ 1973, 641).

Eurocontrol ønsker endelig at bemærke, at konventionens erklærede mål og mening er at lette retsforfølgning i de retlige relationer mellem medlemsstaterne, at muliggøre en hurtig gennemførelse af processen og at sikre en fremskyndet fuldbyrdelse af fordringer. Et af de grundliggende principper for konventionen er, at en afgørelse i en medlemsstat ikke kan bestrides i en anden medlemsstat, for så vidt angår anerkendelse og fuldbyrdelse. Det spørgsmål, der er stillet i forelæggelseskendelsen, bør altså besvares således, at man ved fortolkningen af begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager« i konventionens artikel 1 skal anvende retten i domsstaten.

Regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland bemærker, at begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager« i konventionens artikel 1 ikke alene har betydning for udenlandske afgørelsers exigibilitet, men også har direkte betydning for konventionens bestemmelser om kompetence. Dette aspekt adskiller denne konvention fra de fleste af de tidligere indgåede konventioner og aftaler om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser; disse har normalt kun indirekte omhandlet retternes kompetence, dvs. i forbindelse med en behandling af anerkendelsen. Dette forhold bevirker i sig selv, at det her omtvistede begreb må fortolkes ensartet, såvel når den ret, der træffer afgørelse i hovedsagen, tager stilling til sin egen kompetence, som ved anerkendelse og fuldbyrdelseserklæring fra retten i den pågældende anerkendelsesstat.

Ud fra den opfattelse, at i en og samme sag må begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager« fortolkes ensartet såvel ved spørgsmålet om kompetence som ved spørgsmålet om anerkendelse, finder Forbundsrepublikkens regering, at der er to mulige løsninger ved definitionen af dette begreb:

a) En bedømmelse af begrebet udelukkende ud fra den dømmende stats ret og uden efterprøvelse ved de retter, der tager stilling til anerkendelses- og fuldbyrdelseserklæringen.
   I det mindste må den anerkendende ret foretage en undersøgelse af gældende ret i domsstaten, når der ikke af den dømmende rets afgørelse er nogle holdepunkter for, om retten er gået ud fra, at der i forhold til dens egen ret foreligger en »borgerlig sag, herunder handelssag«. Afgrænsningen af konventionens anvendelsesområde ville ved denne løsning afhænge af hver enkelt medlemsstats lovgivning. I så fald måtte også stillingtagen til undtagelserne fra anvendelsesområdet (artikel 1, stk. 2) unddrages domsstatens ret.
b) En ensartet international fortolkning af begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager« uden henvisning til noget nationalt retssystem.
   I så fald ville det påhvile de retter, der skulle anvende konventionen, samt De europæiske Fællesskabers Domstol, ud fra sådanne grundlæggende opfattelser af indholdet af dette begreb, som er fælles for medlemsstaterne, at udvikle kriterierne for adskillelsen mellem de privatretlige og de offentlige forhold mellem parterne. Visse områder kunne herved forud udelukkes, og det kunne overlades til retterne og De europæiske Fællesskabers Domstol at foretage afgrænsningen i det enkelte tilfælde.

Forbundsregeringen er mest stemt for den anden løsning, fordi den finder, at alene denne løsning kan sikre en ensartet anvendelse af konventionen i hele Fællesskabet. Undtagelserne fra anvendelsesområdet (artikel 1, stk. 2) kunne så ligeledes fortolkes uden henvisning til noget nationalt retssystem.

En sådan international fortolkning ville frem for alt være fordelagtig i forbindelse med de nye EØF-medlemsstaters tiltrædelse af konventionen, fordi Common Law ikke drager en så klar sondring mellem privatret og offentlig ret som de kontinentale europæiske lande.

Spørgsmålet om, hvorvidt de krav, der er gjort gældende under hovedsagen, efter en international fortolkning er civilretlige eller offentligretlige, er det imidlertid ikke nødvendigt at afgøre på nuværende tidspunkt, såfremt man principielt tilslutter sig den her foreslåede løsning, og udvider denne løsning med et væsentligt element fra den førstnævnte løsning: hvis den dømmende ret forsvarligvis har anset den pågældende sag for en borgerlig sag eller en handelssag, skal anerkendelsesretten ikke efterprøve denne afgørelse. Kun hvis der foreligger alvorlig tvivl om, at afgørelsen er rigtig ud fra princippet om en ensartet fortolkning, skal en efterprøvelse — i givet fald med inddragelse af Fællesskabernes Domstol — kunne komme i betragtning.

En sådan løsning svarer også til tanken i konventionens artikel 28, stk. 3, hvorefter domstatsrettens kompetence principielt ikke kan efterprøves. Således ville en fuldstændig standardisering af fortolkningen af begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager« inden for hele konventionens anvendelsesområde i materiel forstand blive udvidet gennem en ensartet forståelse af dette begreb i begge de to konkrete faser af sagen i domsstaten og i fuldbyrdelsesstaten.

Såfremt Domstolen mener, at forelæggelsen kan antages til realitetsbehandling, foreslår forbundsregeringen følgende svar på det forelagte spørgsmål:

»Begrebet 'borgerlige sager, herunder handelssager' i konventionens artikel 1, stk. 1 skal fortolkes på samme måde inden for hele konventionens anvendelsesområde,

og skal altså ikke forstås som en henvisning til medlemsstaternes enkelte retssystemer. Den ret, der skal anerkende en afgørelse fra en anden medlemsstat eller erklære den for exigibel, er imidlertid bundet til den fortolkning af dette begreb, som retten i domsstaten har givet, for så vidt denne fortolkning er forenelig med den ensartede forståelse af begrebet 'borgerlige sager, herunder handelssager' i konventionens artikel 1, stk. 1«.

Regeringen for Den italienske Republik bemærker først, at den yderst knappe formulering af forelæggelseskendelsen ikke gør det muligt at forstå, hvilken rækkevidde det stillede spørgsmål egentlig har.

Idet den forbeholder sig at fremkomme med yderligere bemærkninger, finder den italienske regering, at det omhandlede begreb i princippet bør defineres ud fra fællesskabsretten, selv om der kan udledes nyttige fortolkningskriterier af de generelle retsprincipper, der er fælles for medlemsstaternes retsordener, og af de internationale konventioner, der er opregnet i konventionens artikel 55. Denne opfattelse skyldes et fundamentalt krav om at sikre en ensartet anvendelse af konventionen på hele Fællesskabets territorium og at sikre lighed i de byrder, som de kontraherende stater har påtaget sig.

Ud fra denne forudsætning må luftfart (og søfart) udelukkes fra konventionens anvendelsesområde. Både de udtrykkelige undtagelser, der er nævnt i konventionens artikel 1, stk. 2, og EØF-traktatens bestemmelser om transport taler herfor.

Angående forelæggelsens antagelse til realitetsbehandling bemærker *Kommissionen*, at Oberlandesgericht som appelinstans er beføjet i henhold til protokollens artikel 3, stk. 2 sammenholdt med artikel 2, nr. 2 til at rette spørgsmål til Domstolen om konventionens fortolkning.

Skulle der ikke desto mindre være tvivl om afvisningsspørgsmålet, fordi Bundesgerichtshof allerede i sin afgørelse af 26. november 1975 har udtalt sig om spørgsmålet vedrørende en eventuel forelæggelse, og fordi Oberlandesgericht ifølge den nationale procesret er bundet af den fortolkning, som »revisions«-instansen har givet i samme sag, henviser Kommissionen til de domme, som Domstolen har afsagt i sagerne 166/73 og 146/73 (Rheinmühlen mod Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide, domme afsagt den 16. januar 1974 og den 12. februar 1974, Sml. 1974, s. 33 og 139).

Den her omtvistede protokol er i så høj grad kopieret efter proceduren i EØF-traktatens artikel 177, at de betragtninger, der er udviklet om denne artikel i de nævnte domme, udmærket kan anvendes på denne forelæggelsesprocedure.

I relation til det stillede spørgsmål erklærer Kommissionen, at hensigtsmæssighedsbetragtninger samt navnlig de formål, der er tilsigtet opnået med konventionen, kræver, at den dommer, der træffer afgørelse i andet led, i princippet er bundet af den materielle kategorisering, som den første dommer har foretaget.

Konventionen skal sikre anerkendelse af det størst mulige antal domstolsafgørelser fra signatarstaterne. Den ordning om anerkendelse og fuldbyrdelse af domme i borgerlige sager og herunder handelssager, som denne konvention har indført, er allerede meget liberal ved, at dens forfattere har givet afkald på at indføre en særlig anerkendelsesprocedure (artikel 26, stk. 1). Desuden indeholder konventionen en udtømmende liste over de grunde, der kan føre til, at den domsafgørelse, som er afsagt i en medlemsstat, kan nægtes anerkendt (artikel 27 og 28). Artikel 34, stk. 2 fastsætter udtrykkeligt, at fuldbyrdelsen kun kan afslås af en af de i disse artikler anførte grunde. Desuden kan den udenlandske afgørelse i intet tilfælde efterprøves med hensyn til sagens realitet (artikel 29 og artikel 34, stk. 3), og endelig er domsstatens regler om retternes kompetence ikke omfattet af de grundlæggende retsprincipper jf. artikel 28, stk. 3. Manglende overholdelse

af disse kompetenceregler giver altså ikke grundlag for at nægte at anerkende en retsafgørelse i medfør af artikel 27, stk. 1.

På grund af disse regler er der et stort antal forfattere, som taler om en formodning til fordel for anerkendelse af afgørelser, og også i spørgsmålet om bedømmelse af en sag som borgerlig eller handelssag i henhold til artikel 1, stk. 1 er det den altovervejende tendens helt og holdent at lægge den første dommers bedømmelse til grund med det formål, at dommene i videst muligt omfang kan anvendes i de andre lande.

På den anden side er der ikke tvivl om, at konventionen efter sin ordlyd kun er anvendelig på afgørelser i »borgerlige sager, herunder handelssager«. Dette begreb skal af hensyn til en effektiv anvendelse af konventionen forstås vidt, og det omfatter efter de flestes mening ikke blot sager om frivillig retspleje men også privatretlige adhæsionssøgsmål for kriminalretterne, civilretlige sager for forvaltningsretterne, samt arbejdsretlige tvister (se Jenard-rapporten, 3. kapitel under III).

Ikke desto mindre må der lægges vægt på, at konventionen — efter dens forfatteres udtrykkelige vilje — ikke gælder for offentligretlige tvister (f.eks. Jenard-rapporten, 5. kapitel under VII). Da konventionen ikke udtrykkeligt binder dommeren i fuldbyrdelsesstaten til den retsopfattelse, som retterne i domsstaten har anlagt, selv ikke til den materielretlige kvalifikation af en retstvist, er det forståeligt, at et mindretal har udtalt sig til fordel for anvendelse af princippet om lex fori. Efter denne opfattelse skulle fuldbyrdelsesdommeren i hvert enkelt tilfælde af egen drift efterprøve, om den pågældende afgørelse kunne kvalificeres som borgerlig eller som en handelssag. Ved en sådan fortolkning af artikel 1, stk. 1 ville konventionen imidlertid i mange tilfælde blive berøvet sin tilsigtede virkning på grund af forskellene i den måde hvorpå de kontraherende stater foretager den retlige subsumption af tvisterne. Særlig i forhold til debitorer i Tyskland og Frankrig, hvor adskillelsen mellem offentlig- og privatret vel er stærkest udviklet idag, ville muligheden for at fuldbyrde domme i medfør af konventionen blive betydeligt indskrænket ved en fortolkning efter princippet lex fori. De forskelsbehandlinger, som kunne opstå på grund af de eventuelt uensartede muligheder for at fuldbyrde domme i de kontraherende stater, ville imidlertid stride direkte mod konventionens mål.

I øvrigt er der, selv om den udenlandske beslutnings ulovlighed ikke kan udgøre en grund til at nægte at udstede en exigibilitetsattest (artikel 29 og artikel 34, stk. 3), gode grunde for at hævde, at rene uoverensstemmelser vedrørende den materielle bedømmelse af en tvist så meget desto mindre bør kunne føre til at nægte anerkendelse.

Den opfattelse, hvorefter fuldbyrdelsesdommeren er bundet af bedømmelsen fra den ret, der har truffet afgørelse i hovedsagen, er i overensstemmelse med konventionens ånd og målsætning, ligesom det stemmer overens med kravet om, at konventionen skal få sin tilsigtede virkning. Da denne idé om, at fuldbyrdelsesdommeren er bundet, imidlertid i sin yderste konsekvens ville kunne medføre virkninger, som det ville være vanskeligt at overskue, bør det yderligere undersøges, om man ikke i en første fase af konventionens anvendelse — i overensstemmelse med den opfattelse, som Bellet har foreslået (L'élaboration d'une convention sur la reconnaissance des jugements dans le cadre du marché commun, Journal du droit international — Clunet 1965, s. 833 ff.) — burde begrænse anvendelsen af dette princip til tilfælde, hvor det pågældende søgsmål af retterne i domsstaten udtrykkeligt er blevet anset som hørende ind under »borgerlige sager, herunder handelssager«.

Kommissionen foreslår at besvare det stillede spørgsmål således:

»Artikel 1, stk. 1 i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompe-

tence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager skal fortolkes således, at retterne i fuldbyrdelsesstaten er bundet af den materielretlige bedømmelse, som retterne i domsstaten har foretaget, i det mindste i de tilfælde hvor disse udtrykkeligt har betegnet den pågældende retstvist som en borgerlig sag eller som en handelssag«.

III — Mundtlige forhandlinger

I retsmødet den 14. juli 1976 har firmaet LTU, repræsenteret af advokat Krause-Ablass, Hamburg, Eurocontrol, repræsenteret af advokat Achtnich, Stuttgart, og af Czech, medlem af Eurocontrol's juridiske tjeneste, regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland, repræsenteret af Holtgrave, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af Karpenstein, afgivet mundtlige indlæg.

Kommissionen har navnlig erklæret, at den utvivlsomt gunstigste og mest korrekte løsning ville være at lægge sig fast på en fællesskabsretlig, ensartet opfattelse af begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager«. Det vil sikkert være meget vanskeligt at nå frem til en abstrakt og generel definition, men det burde ikke desto mindre være muligt at finde fælles kriterier for en definition af dette begreb i medlemsstaternes retsordener, i det mindste i de kontinentale medlemsstater, der for tiden er bundet af konventionen.

Under hensyn til de praktiske vanskeligheder, som ville være forbundet med en sådan europæisk løsning, finder Kommissionen imidlertid på konventionens nuværende udviklingstrin, at også den løsning, som den selv har foreslået i sine skriftlige indlæg, ville være acceptabel.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 15. september 1976.

Præmisser

1 Ved kendelse af 16. februar 1976, indgået til justitskontoret den 18. marts s.å., har Oberlandesgericht Düsseldorf i henhold til protokol af 3. juni 1971 vedrørende fortolkningen af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (herefter kaldet »konventionen«) forelagt Domstolen spørgsmålet, om fortolkningen af begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager« i artikel 1, stk. 1 i konventionen skal ske i henhold til retsreglerne i den stat, i hvilken sagen er blevet pådømt,

eller efter retsreglerne i den stat, hvori der er indgivet begæring om fuldbyrdelsespåtegning«;

2 det fremgår af sagens akter, at spørgsmålet er rejst i forbindelse med en begæring i henhold til konventionens afsnit III, afdeling 2, idet parten Eurocontrol ved de kompetente tyske retter har anmodet om fuldbyrdelse af en af belgiske retter afsagt dom over parten LTU, der pålægger denne at betale Eurocontrol visse beløb som afgift for benyttelse af anlæg og for tjenesteydelser.

3 I henhold til artikel 1 finder konventionen »anvendelse på borgerlige sager, herunder handelssager, uanset domsmyndighedens art«, mens stykke 2 bestemmer, at den ikke finder anvendelse på »1. fysiske personers retlige status samt deres rets- og handleevne, formueforholdet mellem ægtefæller samt arv efter loven eller testamente; 2. konkurs, akkord og andre lignende ordninger; 3. social sikring; 4. voldgift«;

skønt artikel 1 bestemmer, at konventionen finder anvendelse uanset domsmyndighedens art, og at konventionen ikke finder anvendelse på visse retsforhold indeholder den altså ikke nærmere angivelser af betydningen af det omhandlede begreb;

da denne artikel skal angive konventionens anvendelsesområde, er det — for i videst muligt omfang at sikre, at de rettigheder og forpligtelser, som konventionen medfører for de kontraherende stater og berørte personer, bliver lige og ensartede — vigtigt, at udtrykkene i denne bestemmelse ikke fortolkes som værende en ren henvisning til den ene eller den anden af de berørte staters nationale ret;

artikel 1 præciserer, at konventionen finder anvendelse »uanset domsmyndighedens art«, og angiver herved, at begrebet borgerlige sager, herunder handelssager, ikke kan fortolkes alene ud fra den kompetencefordeling mellem de forskellige retsinstanser, som findes i visse stater;

det omhandlede begreb må således betragtes som et selvstændigt begreb, der dels må fortolkes ud fra konventionens mål og opbygning, og dels ud fra de almindelige principper, som kan udledes af de nationale retssystemer under ét.

4 Når fortolkningen af begrebet gribes an på denne måde, navnlig med henblik på anvendelse af bestemmelserne i konventionens afsnit III, er der visse former for retsafgørelser, der må anses som udelukket fra konventionens anvendelsesområde, enten på grund af de faktorer, som karakteriserer retsforholdet mellem parterne i tvisten, eller på grund af genstanden for denne tivst;

selv om visse afgørelser i tvister mellem en offentlig myndighed og en privat kan falde ind under konventionens anvendelsesområde, forholder det sig anderledes, når den offentlige myndighed udøver en offentligretlig beføjelse;

dette er tilfældet, når der i en tvist som mellem parterne i hovedsagen er tale om opkrævning af afgifter, som en privat skal erlægge til et nationalt eller internationalt offentligt organ for benyttelse af dette organs anlæg og for dets tjenesteydelser, navnlig når denne benyttelse er tvungen og den eneste tilladte;

dette gælder så meget desto mere, når afgiftssatser, beregnings- og opkrævningsmåde fastsættes ensidigt over for brugerne som i det foreliggende tilfælde, hvor det pågældende organ ensidigt har bestemt, at forpligtelsens opfyldelsessted er dets sæde og udvalgt de nationale retter, der er kompetente i sagen om opfyldelsen.

5 Spørgsmålet skal følgelig besvares således, at begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager« ved anvendelsen af konventionen, navnlig afsnit III, ikke skal fortolkes ud fra retsreglerne i nogen af de berørte stater, men ud fra konventionens mål og opbygning samt de almindelige principper, som kan udledes af de nationale retssystemer under et;

ifølge disse kriterier vil en afgørelse, der er afsagt i en tvist mellem en offentlig myndighed og en privat, hvor den offentlige myndighed har udøvet offentligretlig beføjelse, falde uden for konventionens anvendelsesområde.

Vedrørende sagsomkostningerne

6 De udgifter, der er afholdt af regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland, regeringen for Den italienske Republik og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som alle har afgivet indlæg til Domstolen, kan ikke godtgøres;

da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for Oberlandesgericht Düsseldorf, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, der ved kendelse af 16. februar 1976 er forelagt den af Oberlandesgericht Düsseldorf for ret:

1. **Ved anvendelsen af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, navnlig konventionens afsnit III, er det ikke retsreglerne i nogen af de berørte stater,**

der er bestemmende for fortolkningen af begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager«, men konventionens mål og opbygning samt de almindelige principper, som kan udledes af samtlige de nationale retssystemer under et.

2. En afgørelse, der er afsagt i en tvist mellem en offentlig myndighed og en privatperson, hvor den offentlige myndighed har udøvet en offentligretlig beføjelse, falder uden for konventionens anvendelsesområde.

Kutscher Donner Pescatore

Mertens de Wilmars Sørensen Mackenzie Stuart O'Keeffe

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. oktober 1976.

A. Van Houtte
Justitssekretær

H. Kutscher
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT G. REISCHL FREMSAT DEN 15. SEPTEMBER 1976 [1]

Høje Ret.

Den præjudicielle sag, som jeg i dag skal behandle, drejer sig om begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager«, der forekommer i artikel 1 i konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager – kort benævnt: domskonventionen – og som angiver dennes anvendelsesområde. I den henseende har Oberlandesgericht Düsseldorf i henhold til protokollen vedrørende fortolkningen af den nævnte konvention stillet det spørgsmål, om det er retten i den stat, hvor søgsmålet er pådømt (her: Belgien), eller retten i den stat, hvor bestemmelsen om fuldbyrdelse skal træffes (her: Forbundsrepublikken Tyskland), der er afgørende for fortolkningen af det omhandlede begreb.

Om det sagsforhold, der ligger til grund for forespørgslen, skal jeg først bemærke følgende:

Af en række stater, bl.a. Fællesskabets medlemsstater bortset fra Danmark og Italien, blev der den 13. december 1960 afsluttet en international overenskomst

1 – Oversat fra tysk.